

“LANGILLIENTZAT ZARTZARO- LEGEA” ETA BESTE. GREGORIO MUJIKAREN LANAK GIZARTE-LAGUNTZAZ

1. EUSKARAZKO TESTU BATZUEN AURKEZPENA

1.1. Euskarazko testuak

Lehengo egunean lagun batek esan zidan erosi berria zuen liburu batean (*Gizonak & Lanak. Bibliofiliako lanen bilduma*, 5. zk.) berrargitaratzen zela, besteak beste, *Bibliografia vasca* izeneko liburuxka, 1934koa, eta bertan –zuzenbideari buruzko atalean– berarrentzat ezezaguna zen euskarazko lan bat (bakarra) agertzen zela, hain zuzen, *Langillientzat Zartzaro-Legea* izenduna.

Hori dela eta, euskarazko testu hori Euskal Akademiaren Aldizkarira ekartzea pentsatu nuen, erraz eskuratzeko moduan egoteaz gain, testuari buruzko datu batzuk emateko (euskarazko testuaren ardura norena den azaltzeko, esaterako) eta aurrekoarekin oso lotuta dauden beste testu batzuk ere ezagutarazteko.

Beraz, hona ekarriko ditugun testuak lau dira:

a) *Langillientzat Zartzaro-Legea*¹, 1921. urteko euskara hutssezko liburuxka (artikulu honen abiaburu izan zena).

¹ Azalean hau guztia dator, Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren ikur baten azpian: *Langillientzat Zartzaro-Lege. Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'k argitaratutako idaztia. Utsean ematen da. 1921. Epailla. Donostia'n. Martín, Mena y Compañía'ren Etxean. Irudi batean azala ikus daiteke.*

b) *Alegra tu vejez / Zure zartzarora alaitu zazu*², bi urte ari-nagoko foileto elbiduna; liburuxka hau *Langillientzat Zartzaro-Legean* aipatu egiten da; hori dela eta, hona ekartzea ebatzi dugu; gaia ere antzekoa darabil.

c) *Zarren alde* izeneko testua; berez, orri soltea da³, herri-tarren artean banatzekoa, eta gaiaren aldetik aurrekoekin lotua dagoena; gainera, sasoi hartako euskarazko testugintzaren berri ematen du⁴.

d) *Langillientzat Zartzaro-Legea* izeneko prentsa-artikulu-a, hain zuzen, *Argia* aldizkariaren 1926ko maiatzaren 9ari dagokion alearen lehen orrialdean edo azalean argitaratua; zergatik aukeratu dugu prentsako artikulu hori? Aurreko bi liburuxken (a eta b) egilea zein den jakiteko balio duelako (aurrerago azalduko dugun moduan); gainera, euskal prentsan jorratzen ziren gai anitzak (eta horien artean, liburuxka bien gaia) ezagutzeko balio du; gai berberari buruz badira artikulu gehiago baina horixe aukeratu dugu⁵.

1.2. Nor da euskarazko testuen arduraduna?

Erantzun erreza du izenburuko galdera horrek: lau testuen (eta antzeko beste askoren) egilea Gregorio Mujika (edo Muxika; gaztelaniaz Múgica) da, idazle eta kultur gizona.

² Foiletoaren egile instituzionalak: *Instituto Nacional de Previsión* eta *Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa*; argitaratzailea, lekua eta data: ezezagunak; 17 zenbakidun orrialde ditu.

³ Orriarekin batera zihoan gutunean Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren zuzendariak honakoa zioen: «Tenemos el gusto de remitirle varios ejemplares impresos en vascuence y castellano, relativos a la concesión de pensiones a ancianos [...] Le agradeceremos que los entregue a aquellas personas que por sus condiciones estimara V. que podrían optar a las pensiones que se tratan de conceder».

⁴ Badira, orri solte modura, euskarazko testu gehiago testuan aipatzen diren erakunde horien inguruan (Gipuzkoako Aurrezki Kutxa eta Madrilgo Instituto Nacional de Previsión). Gainera, Gregorio Mujikak (testu hauen guztien itzultzailea dena) Gipuzkoako Aldundiaren testu administratiboak euskarara itzuli zituen 1918-1919 urte bitartean. Ikusi zazpigarren oin-oharra, bertan Gregorioren lan eta ekimenei buruz hitz egiten da eta.

⁵ Adibidez, Gregorio Mujikaren testuak *Argiako* ale hauetan: 1921eko uztailaren 17koan edota urte eta hil bereko 31koan.

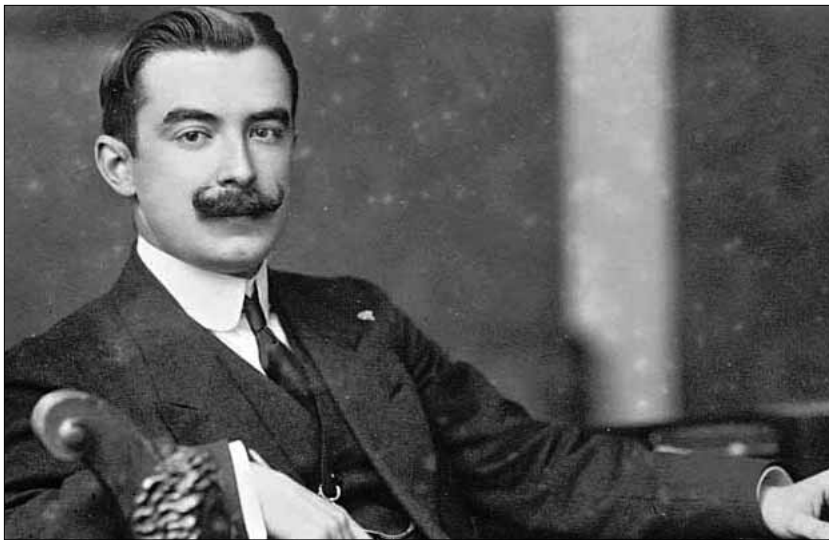
Bi liburuxketan (*Langillientzat Zartzaro-Legea* eta *Zure zartzarora alaitu zazu*) ez da ageri egileen izenik. Baina inolako dudarik gabe esan dezakegu euskarazko testuaren arduraduna Gregorio Mujika ospetsua dela⁶. Horretarako bi datu aipatzea nahikoa da:

a) Batetik, Mujikaren lanbidea kontuan hartu behar da; gipuzkoarra testuotan aipatzen den eremuko langilea izan zen; are gehiago, sasoi horretan *Delegado del Instituto Nacional de Previsión en la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa* kargua⁷ zuen eta hain justu *Alegra tu vejez / Zure zartzarora alaitu zazu* izeneko foiletoan hurrengo irakur dezakegu: «Lan berri au arrotu ta astintzeko, zartzarora nola arindu ta gozatu dezakezuten erakusteko, buru guztietara ta biotz guztietara gai onen argia ta sua eramateko, bi ordezkari izendatu ditugu: Gregorio Mujika ta Fidel M. Urbina jaunak. Biok ibiliko dira erriz-erri Gipuzkoa guzian egi alaigarri oek zabaltzen». Lan horretan, jakina, euskara erabili zuen Mujikak (ikus horren inguruan Gregorio Mujikaren hitzaldi baten iragarpena egiten duen kartelaren irudia aurrerago).

⁶ Testuan ez da aipatzen egilerik, ez erdarazko testuan ezta euskarazko itzulpenean, baina pentsatzekoa da jatorrizkoa gaztelaniazko testua dela eta euskarazkoa aurreko horren moldapena. Esan dugunez, euskarazko Gregorio Mujikak idatzi zuen; beraz, zalantza dugu erdarazkoaren egiletzan: Gregoriok berak beren-beregi prestatu zuen testua edo Espainiako argitalpen batetik hartu zuen testua? Ez dugu datu erabakigarriarik aurkitu horren inguruan.

⁷ Esaterako, *Segundo Congreso de Estudios Vascos. Recopilación de los trabajos de dicho Congreso...* Eusko Ikaskuntza, Donostia, 1920, 482. orr. Ikusi, baita ere, *La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa en sus primeros cincuenta años. 1896-1946*, Industria Gráfica Valverde, Donostia, 1946; 88. orrialdean, 1917. urteari buruz: «En junio se firmó el convenio ampliado de gestión conjunta y reaseguro con el Instituto nacional de Previsión. De acuerdo con éste, se nombraron Delegados-Gestores, previo concurso, a los señores don Gregorio de Mújica y don Fidel M. Urbina, y se realizaron diversos actos de propaganda del seguro popular de vejez»; 89. orrialdean, 1918. urteari buruz: «En las actividades de la Caja se fué marcando con línea bien visible la actuación en el Seguro Social, intensificada por el convenio con el Instituto nacional de Previsión y por las consecuencias del mismo. Los Delegados-gestores hicieron una intensa labor de propaganda, oral y escrita». Azkenik, aipatzekoa da *Zurtasun gogoa* izeneko liburua; kasu honetan Gregoriok gaztelaniaz idatzi eta Nazario de Oleagak euskaratu zuen testua, haurtxoan artean aurrezkirako joera areagotzeko.

b) Bestetik, Gregorio Mujikak prentsan asko eta asko idatzi zuen. Orduko aldizkariak aztertuta, esaterako, *Argia*, *Langillientzat Zartzaro-Legea* izeneko foiletoak duen gaiari buruzko testuak topatu ahal ditugu; are gehiago, artikulua horietan foiletoaren ezaugarri linguistiko berdinak izateaz gain, foiletoaren pasarte osoak kopiatu egiten dira. Hortaz, artikulua horietako bat hona ekarriko dugu, aurretik iragarri dugun moduan (*Langillientzat Zartzaro-Legea* izeneko prentsa-artikulua, Gregorio Mujikaren *Jeme* izengoitiaz sinatua).

Gregorio Mujika

1.3. Testuen gaia

Testuen gaia zahartzaroko aseguru da⁸. Horren bidez, adin batera helduz gero, diru-kopuru bat jasotzeko aukera au-

⁸ Orduko giroa ezagutzeko Eusko Ikaskuntzaren Kongresuetan jasotakoa irakurri ahal da; lehen kongresuan Miguel Fernández Dans jaunaren “Cajas de Retiro y pensiones para la vejez” izeneko lana aurkeztu zen (*Primer Congreso de Estudios Vascos. Recopilación de los trabajos de dicha Asamblea...* Bilbaína de Artes Graficas, Bilbao, 1919, 103-143. orr.); bigarren kongresuari dagokionez, Jesús Rodríguez Villachicaren hitzaldia “Seguro de vejez e invalidez permanente. Seguro de supervivencia: viuded y orfandad” (*Segundo Congreso de Estudios Vascos. Recopilación de los trabajos de dicho Congreso...* Eusko Ikaskuntza,

AZKOITIAÑAK

Andres Deunaren egunean izango dirade itzaldiak dirua nola gorde bear dan ikasi dezazuten guziok. Etorriko da itzegitera gizon azkar, itzlari jatorra

Mugika'tar Gregorio

Gipuzkoako Mutualidadearen zuzentzalca

Berari aditzera guziok etorri.

KANTZELETARA

Goizean 11'tan ume eta gizaseme danak

Arratzaldean 5'tan ume eta emakumeak

ENTZUN ERITAÑAK, ETORI AZCOITIAÑAK ZARIAK

Izango dira umientzat zari azko, ondo portatu diranentzat astero bere dirua libretan jartzen

Gregorio Mujikaren sona eta lana adierazten duen kartela.

rreikusten da. Ideia hori Europan zabaldua bazegoen ere, Espainiako zuzenbidean ez zegoen halakorik, ez bada borondatezko aseguru baten bidez; baina 1919an zahartzaroko asegurua nahitaezkoa izateko lehen erabakia hartu zen Espainian; 1921ean, berriz, nahitaezotasuna bete-betean ezarri zen. Lan horretan Gipuzkoako Aurrezki Kutxa lankidetzan aritu zen Estatuko erakundeekin.

Hiru testuetan zahartzaroko erretiroaren gaia jorratuta agertzen da testuei dagokien une desberdinetan:

a) 1919an derrigorrezko erretiroa asmatu zen; horretarako arau bat eman zen, 1919ko martxoaren 11ko Errege Dekretua, hain zuzen. Kontu hau aipatzen da liburuxka zaharrenean.

b) 1921ean derrigorrezko erretiroa martxan jarri zen; hori dela eta, 1921eko urtarrilaren 1eko Errege Dekretua⁹ eman zen. Errege Dekretu horren azalpena egiten da bigarren liburuxkan.

c) 1921etik aurrera sistemaren aplikazioa etorri zen; sistema apurka-apurka ezarri eta zabaldu zen; horretan Gipuzkoa oso aurreratua zegoela diote orduko testuek eta gaur egungo ikerketek; Gregorio Mujikaren euskarazko idazki eta artikuluek ziur asko lagunduko zuten.

Donostia, 1920, 422-439. orr. Kongresu horietan Gregorio Mujikak parte hartu zuen, jakina. Gaian sakontzeko, hainbat erreferentzia aipatu ahal dira, besteak beste, honakoa: Alexander Elu Teranen "Las primeras pensiones públicas de vejez en España. Un estudio del Retiro Obrero, 1909-1936", *Revista de Historia Industrial*, 32. zk., 2006, 33-68. orr.

⁹ Real decreto aprobando el Reglamento general que se inserta, para la aplicación del Real decreto de 11 de Marzo de 1919 sobre intensificación del régimen de retiros obreros; hemen argitaratu zen: *Gaceta de Madrid (orduko Estatuko Aldizkari Ofiziala)*, 2007-1-23, 23. zk., 262-270. orr.

2. TESTUEN TRANSKRIPZIOA

2.1. *Zure zartzarora alaitu zazu liburuxka (1919)*¹⁰

ALEGRA TU VEJEZ

Los seguros obreros

En momento oportuno, la Prensa diaria hizo pública la noticia de que se había firmado un importante convenio entre el *Instituto Nacional de Previsión* y la *Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa*. El hecho es realmente transcendental. Porque lo es en sí y porque puede tener muy felices consecuencias para la vida social de esta querida Provincia nuestra, desea la *Caja de Ahorros Provincial* difundirlo y agrandararlo todo lo posible en sus resultados, mediante éste y quizás otros llamamientos a las personas y organismos que puedan ser, que deben ser, eficaces colaboradores de nuestra obra.

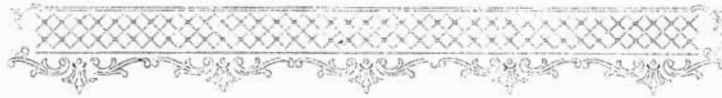
Pero se hace preciso, antes que nada, destacar en breves palabras la personalidad de dicho *Instituto*, ya que nuestra *Caja de Ahorros* es por demás conocida de los guipuzcoanos.

De cuantos problemas de política social preocupan la atención de los rectores de pueblos, ninguno más hondo que el planteado por la situación de los ciudadanos que, sin otro patrimonio que el fruto de su trabajo, quedan incapacitados, por vejez o imposibilidad física, para ganarse la vida por sí mismos. Las raíces de este problema llegan no sólo a las capas más íntimas de la Economía

¹⁰ Foileto honi buruzko datuak hasieran aipatu ditugu; testuaren aurretik azal moduko bat dator eta bertan jartzen du, ikur baten azpian (Instituto Nacional de Previsión-Caja de Ahorros provincial de Guipúzcoa): *Lea. Ayúdenos usted / Irakurri.*

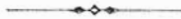
Foileto elebiduna da baina testuak ez datoz bat, edo, behintzat, euskarazkoa ez da erdarazkoaren erabateko itzulpena, moldaketa baino.

Transkripzioa egiteko orduan, jatorrizkoa dagoen-dagoenean jaso da salbuespen batekin: “s” marradunak aldatu dira eta “x” idatzi (adib. goxo). Testu barruko letra beltz eta etzan guztiak, bateratu eta etzanez jarri dira.

ZURE ZARTZAROA

ALAITU ZAZU

Instituto Nacional de Prevision deritzaion Bazkunak eta Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'k (Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa) nola alkar artu duten berai dagozkieten lanak Gipuzkoa'n aurrera eramateko, irakurri dezu onezkero nunbaitean, berri alaigarri au asko zabaldu zan eta.

Bi Bazkun, bi Elkarte oiek artu duten erabakiak, Gipuzkoa'ri ondasun ugari ekarriko dizkio, gure asmo ta naiak okertu ta alperrik galtzen ez badira beintzat. Ez degu alakorik uste: gure indar eta almen guztiz lan egingo degu Gipuzkoa'ri datorkion ondasun ikusgarri au aberastu ta ugaritzeko.

Asmo berri ta chalogarri au zuzen eta bear bezela, Gipuzkoa'ri dagokion era bikañez aurrera eramateko, ordea, guzion laguntasuna bear degu, ta laguntasun orren eske gatoz gaur, ta laguntasun orren eske ibiliko gera aspertu gabe, bear ainbat aldiz, alik eta nai degun egiteko eder au guztioen indarrez bete ta irichi arte.

¿Zein egiteko da ori? Esan bearrean gera: zuen la-

Lehenengo testuaren barruko orrialde bat.

nacional, sino que penetran también en lo más profundo de la dignidad humana. En el orden de la ética pública, nada más deprimente para un país que el abandonar a su propia suerte a los vencidos de la vida, ancianos o inválidos, dejándolos que vayan a extinguir en los asilos el dolor de su impotencia, o consintiendo que anden por las calles envueltos en sus andrajos y en sus miserias.

Del fondo de la conciencia colectiva se han elevado gritos clementes contra esa injusticia, de la cual nadie particularmente es culpable. El mal proviene de la misma organización social, que es deficiente; de la misma educación ciudadana, que es todavía muy incompleta; de la misma naturaleza del ambiente, que no permite a los individuos utilizar todos los recursos de defensa que puede ofrecerles una vida de orden, de método, de cálculo, de pensamiento constante en las incertidumbres del porvenir.

El mal que señalamos es evidente. De su propia gravedad ha surgido lo imprescindible del remedio. De cuantas naciones forman el concierto de la civilización, pocas han dejado de idear y establecer organizaciones que tienden a resolver el problema de la vejez desamparada. Con regímenes distintos, pero con un ideal único, todas ellas propenden a que el remedio se encuentre no en la protección exclusiva del desvalido cuando llegue a serlo, sino en la acción concertada del Estado, del patrono y del individuo, ayudándose éste a sí mismo mientras sus energías se lo permiten. La influencia de la Caridad, que es hermosa, pero que no hace más que aumentar las cargas nacionales, va siendo reemplazada por la eficacia de la Previsión, que nada fía a la suerte o al sentimentalismo. Con las instituciones de previsión social se persigue que *caridad, beneficencia, socorro, asilo* y demás términos similares, indicativos de pasividad resignada y doliente, dejen su lugar a otras voces más ejecutivas, más alentadoras, más en armonía con el luchar fecundo de los actuales tiempos: tales como *trabajo, perseverancia, esfuerzo propio, confianza en sí mismo, orden, economía, ahorro, seguro: Previsión social*, en una palabra.

Y esta previsión social, en su forma más típica, la de los retiros obreros, es ya una de las primeras preocupaciones del Estado

en los países progresivos. El fin que se persigue es el mismo; pero el procedimiento varía, según antes se dice. Los pueblos fuertes y de sólida organización económica, como Alemania, como Inglaterra, tienen implantado el seguro popular en forma obligatoria. Estado, patronos y obreros contribuyen, por la fuerza de la Ley, a constituir las pensiones que el proletariado ha de disfrutar en la vejez. España, nación más pobre y menos preparada, ha establecido también el régimen de pensiones obreras pero con arreglo a principios de libertad que hacen de este seguro una cosa simplemente voluntaria.

Acción práctica

Para todo cuanto se relaciona con la propaganda y la práctica del seguro social, había que crear en España el órgano adecuado. Y este órgano no es otro que el *Instituto Nacional de Previsión*, fundado en virtud de la Ley de 27 de Febrero de 1908.

En el folleto que tenemos el gusto de acompañar, se encontrarán más amplios detalles sobre la misión del *Instituto* y la forma de realizarla. Aquí solo consideramos oportuno el señalar una de las características más simpáticas entre todas las que distinguen la actuación de ese *Instituto*. Ella es la de querer llegar con su actividad bienhechora a todos los rincones de España, mediante una organización regional que no puede menos de agradar a pueblos como el guipuzcoano, encarnación permanente de los ideales autonómicos.

Para lograr esa mayor difusión de su obra, el *Instituto* delega su régimen en las Cajas de Ahorros que reúnen condiciones para ello. Y nuestra *Caja*, primera que estableció en España una sección de retiros obreros, ha merecido el honor de ser designada para representar en esta Provincia al *Instituto*, y para asumir y ejercer las funciones de éste con absoluta autonomía.

Explicado queda con esto el fundamento del convenio a que se alude al empezar las presentes líneas.

La existencia de ese convenio equivale a afirmar que el *Instituto Nacional de Previsión*, con todo su régimen, con todas las

prerrogativas de que goza, se ha trasplantado a Guipúzcoa, injer-tándose en nuestra *Caja de Ahorros* una de sus ramas, de las amplias ramas que han de extenderse por toda España.

Para que su acción sea más positiva y constante el *Instituto* nombra en cada provincia organizada uno o más Delegados, a quiénes encomienda todo lo concerniente a la propaganda y gestión del seguro. Designados para Guipúzcoa los señores D. Gregorio de Mujica y D. Fidel M. Urbina, ambos serán los que representen al *Instituto* y a esta *Caja* en cuantos trabajos se relacionen con la enseñanza y la práctica de la previsión diferida, dentro del régimen legal. Nos proponemos que ambos Gestores-Delegados recorran toda la Provincia, esparciendo entre sus habitantes una semilla que, cultivada con esmero, ha de producir copiosas cosechas de bien social.

Ayuda necesaria

Pero por grande y sostenido que sea nuestro esfuerzo, escasos serán sus resultados si no encontramos el debido apoyo en las personas y colectividades que están llamadas a prestárnoslo. Se trata de una obra popular, y popular ha de ser la acción desplegada para llevarla a cabo. Se trata de una obra humana, y por eso requiere la estrecha cooperación de los elementos sociales más diversos. Se trata de una obra patriótica, y por eso recabamos sus propagadores el concurso de todos los elementos que integran la vida latente de España.

Los obreros

Necesitamos principalmente la colaboración de los obreros. A nadie como a ellos interesa el régimen legal de seguros. Para ellos se ha creado y ellos son los únicos que aprovechan los beneficios que de él se desprenden. Una renta asegurada para la vejez le supone a un proletario mucho más que cien ansiadas reivindicaciones. No hay libertad más hermosa que la que nace de poder saborear la independencia que da lo que uno ha ganado con su propio sacrificio. Conseguir una renta resuelve un problema económico; pero resuelve también un problema de educación y de paz, porque el ahorro y la previsión dulcifican mucho el fermento colérico de los

exaltados. Aspiramos a realizar la profunda y mansa revolución de que todos, o la mayor parte, de los obreros guipuzcoanos, puedan crearse el derecho a una modesta renta para cuando sean viejos. Ellos verán si les interesa o no el ayudarnos.

Los patronos

Necesitamos la colaboración de los patronos. El seguro social les afecta tanto como a los mismos obreros. No diremos que la ayuda patronal en este terreno sirva para acallar las demandas de los asalariados; pero sí sirva para testimoniar que el capital y el trabajo pueden y deben vivir armónicamente, apoyándose el uno en el otro, favoreciéndose mutuamente, y no como factores incompatibles, condenados a luchas que degeneran en lamentables violencias. No hay, seguramente, patrono que no se formule a sí mismo esta pregunta inquietante: *¿qué hago yo con los obreros viejos que ya no me sirven?* Despreciarlos es una crueldad: ayudarlos a que tengan lo preciso para vivir, es una obra de redención y de alta política. La revolución de que hablamos anteriormente traería esta obra: aspiramos asimismo a que llegue un día en que todos, o casi todos los patronos de Guipúzcoa, establezcan como una obligación moral el que sus obreros posean una libreta de retiro para la vejez.

Los Maestros

Necesitamos la colaboración de los señores Profesores de Instrucción Primaria. La escuela es el laboratorio donde se forman los caracteres, la fragua donde se forjan los hábitos que han de perdurar inherentes a la vida del hombre. La escuela debe ser un plantel de ciudadanos ilustrados. Las Mutualidades Escolares, organizadas para que los niños adquieran las virtudes de la sociabilidad, del ahorro y del socorro mutuo, han de ser como grandes fuentes de donde fluya la riqueza económica. Apóstoles de la cultura, los señores Maestros deben trabajar también como apóstoles de la previsión social. La *Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa* los estimula de manera más ardiente para que así procedan. No escatimará recurso alguno en la obstinada sustentación de este empeño. Aunque exageradas parezcan nuestras sanas ambiciones, diremos que también aspiramos a que un día,

el viajero observador que recorra Guipúzcoa, se encuentre con el magnífico espectáculo de que todas las escuelas de la Provincia tienen organizada su Mutualidad infantil.

Los Sacerdotes

Necesitamos la colaboración de los señores Sacerdotes. Ninguna influencia como la suya puede rendir tan seguros resultados. Su contacto constante con el pueblo y la alta autoridad moral que sobre él ejercen, son factores valiosísimos para desarrollar con éxito esta labor de convencimiento. La obra que invocamos es económica, es moral, es social, es patriótica: pero es, sobre todo, eminentemente cristiana, porque desde las alturas del Poder Público descienden miradas justicieras hacia la multitud de los humildes, para procurar levantarlos de su postración cuando lleguen a viejos. Lo mismo que las Mutualidades Catequísticas han de ser a manera de células de un florecimiento económico. La que ya funciona en Vergara, con más de 800 afiliados, ofrece un soberbio ejemplo de la fuerza que puede encerrarse en estas instituciones. Confiamos en que el respetable clero de Guipúzcoa secundará con piadoso entusiasmo la acción que vamos a emprender.

La Prensa

Necesitamos la colaboración de la prensa. Por su número y la cultura que revelan, los diarios de San Sebastián honran a Guipúzcoa como otras muchas de sus instituciones. Hasta ahora nos han prestado su concurso cuantas veces los hemos necesitado para propagar la previsión diferida. Tenemos la certidumbre de que no nos lo negarán en lo sucesivo. Lo solicitamos vehementemente para que la Prensa donostiarra, muy leída dentro de España, gran libro abierto cotidianamente ante los ojos de los lectores, infiltre en éstos y propague a los cuatro vientos la bondad de las ideas de previsión. La Prensa puede ser el auxiliar más poderoso de todos los que han de secundar la actuación a que venimos refiriéndonos. A los periódicos más que a nadie dirigimos nuestras excitaciones y nuestros ruegos, seguros de que les dispensarán la favorable acogida que siempre reservan a las buenas causas.

Todos

Necesitamos la colaboración de las Autoridades de todos los órdenes, para que sean auxiliares nuestras y porque desde los puestos que ocupan pueden hacer mucho en pro de la misión que se ha impuesto la Caja de Ahorros.

Necesitamos, en suma, el concurso moral de cuantas personas tienen, por sus prestigios, por su sabiduría o su posición social, algún influjo en la masa del pueblo: los señores Médicos, las jerarquías del Ejército, los directores de Empresas, los encauzadores de la opinión obrera, no pueden, no deben negarse a apoyar y vigorizar la campaña que nos proponemos emprender. De todos estos elementos esperamos, si no una cooperación directa, por lo menos la unánime coincidencia en reconocer y proclamar que el seguro de vejez para los trabajadores es una obra digna de enaltecimiento, que honra en grado sumo a los pueblos que la practican.

El Presidente del Consejo de Administración
Ladislao de Zavala
El Presidente de la Comisión Permanente
Alberto Ugalde
Vocales
Ignacio Pérez Arregui - César Balmaseda
El Director
José Segurola

ZURE ZARTZAROA ALAITU ZAZU

Instituto Nacional de Prevision deritzaion Bazkunak eta Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'k (Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa) nola alkar artu duten berai dagozkioten lanak Gipuzkoa'n aurrera eramateko, irakurri dezu onezkero nunbaitean, berri alaigarri au asko zabaldu zan eta.

Bi Bazkun, bi Elkarte oiek artu duten erabakiak, Gipuzkoa'ri ondasun ugari ekarriko dizkio, gure asmo ta naiak okertu ta alperrik galtzen ez badira behintzat. Ez degu alakorik uste:

gure indar eta almen guztiz lan egingo degu Gipuzkoa ´ri datorkion ondasun ikusgarri au aberastu ta ugaritzeko.

Asmo berri ta chalogarri au zuzen eta bear bezala, Gipuzkoa ´ri dagokion era bikañez aurrera eramateko, ordea, guzian laguntasuna bear degu, ta laguntasun orren eske gatoz gaur, ta laguntasun orren eske ibilliko gera aspertu gabe, bear ainbat aldiz, alik eta nai degun egiteko eder au guztioen indarrez bete ta irichi arte.

¿Zein egiteko da ori? Esan bearrean gera: zuen laguntasuna eskatzen degun ezkerero, laguntasun ori zertarako degun esatea bearezko gauza da.

Egitekoa

Errien buru diranai, errien izaera erabilli ta zuzentzeko lana bere mende artu dutenai, beartsuak eta lanerako gauza ez diranak ez diete buru-auste guchi ematen. Gizona zartzen danean ¿nora bidaldu? Lanerako gauza ez bada, ¿nun sartu? ¿Isil isillik, otzak eta goseak il dezatela utzi? ¿Aterik-ate eskean ibiltzeko esan? ¿Urte ta urtietan bizi izan dan toki goso ta maitetik atera ta beartsu-echean sartu?

Ez orrelakorik. Bere bizi guzian lanean aritu dan gizonari etzaio zartzaroan orrelako sari lotsagarririk eman bear. Gizonak gazte dan artean beretzat lan egiten duala uste badu ere, ez du beretzat bakarrik egiten: gai guziak, gizon bakoitzaren lanaz dijoaz aurrera, ta gai oien aurrerapen ta ondasunak guzientzat dira. Ta guzientzat lan egiñaz zartu ta auldu ta ezereztu dan gizona ¿laguntasunik gabe utziko al dute guziok, ezer ezin eman dezakenean? ¿Ala artzea lotsagarri dan eraz eskeñiko al diogu laguntasuna?

Orain arte, toki askotan ala izan da. Gizonak, ordea, geroz ta argiago ikusten ditu bere eskubideak, eta bere eskubide oiek eskintzen diotena geroz ta gogorrago ta ausarditsuago eskatzen du. Gizonen biotzetatik datozen garrasi indartsu oiek, zarrai ta lanik ezin egin dezatekenai egoki lagundu bear diegula esaten digute.

Aukerako bidea

Laguntza orren bearra mundu guzian zabaldu da, ta erridi guziak dabiltz laguntza bear bezela emateko bide aukerako ta onenaren billa. Guchi gora-bera bide ori arkitu dute: bearra etorri arte geldi-geldi egoten dan laguntza ematea ez da bide ori: bearra irichi ta gero errukiak eman dezakeana ematea ere ez. Gaitz onen sendagaiaren zuztarra zelai berrigoetan arkitu dute jakindunak.

Bakoitzaren ondasunetan, norberak jarri bear du al duan indarra. Gero, betoz laguntzak, zenbat eta geigo obe, baño norberaren indarraren saritzat. Guztia eskatzeko eskubiderik ez du gizonak: al duana egiten duanak ordea, berak ezin dezakena eskatzeko eskubidea bai. Egi oetatik darioten chinparta distiatzalleak argitzen duten bidean dago aitatu degun gaitzaren sendagaia. Bere lanez aberastunik gabe bizi dan gizonak, lana uztean zer janik izango ez lukeanak, aurrez ikusi dezala gero zer gertatuko zaion, eta aurrez asi dedilla orduan izan naiko duana iristen. Orrelakoari bere nagusiak lagundu bear dio egiteko ortan, eta Gobernoa ´k ere bai, ta iruren artean, apurka-apurka bilduko dute langille bakoitzak zartzaroan bizi izateko bearko duan dirua.

Astiro-astiro, ortara dijoaz erri guzietako agintariak. Alemani, Ingalterra ta gizadiari dagozkion gai oetan buru diran errietan, nagusiak eta Gobernoa ´k nai ta nai ez lagundu bear diote langilleari zartzaroan bear izango duana iristeko, ta langillea bera ere beartua dago irabazten duanetik ainbesteko bat ortarako, uztera. España ´n ez daude oraindik ortarako, baña ortara dijoaz: bere aldetik al duana egiten duan langilleari, Gobernoa ´k laguntzen dio, ta batzuetan nagusiak ere bai. Bearrez ez ordea naiez duan langillea ez da ezertara beartzen; nagusia ere ez. Beste erri batzuetan nai ta nai ez egiten dana, nai dutenak bakarrik egiten dute emen oraindik.

Ori irichi duan langilleak ez du bada ezpadako laguntasunari begira egon bearko; kezka ta bildur gabe lan egin dezake gazte dan artean. Eta berak bezela bezte guztiok egingo dutenean, beartsu-eche, landerreche ta antzekoak alperrikakoak izango dira. Orduan iñork ez dio iñori ezer zor izango: norbera izango da bere

zartzaro atsegin eta epelaren jabe. Norberaren lana, aurrera begiratzea, etorkizuna urrutitik ikustea, bakoitza bere indarraren indar izatea, bear ez deguna, alperrik galdu gabe, gerorako aurreratzea... oiek gizona gizontzen dute, oiek dira etorkizuneko gizona goratu ta jasoko duten indar gogotarrak.

Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia

Zartzetik eta lanik ezin eginda gelditzetik sortzen diran gai oek begiratu ta aztertu, ta gizadiari dagozkion aukerazko erabakiak artu ta bete-erazitzeko, Bazkun bat, Elkartea bat, ipiñi zan España´n, 1908´g. urteko Otsaila´ren 27´an Gobiernoa´k agertu zuan erabakiz.

Or, dei onekin batera artuko dezun liburuchuan, ikusiko dezu zabal eta astiro esanda, *Instituto* orrek zein lan eta nola egingen dituan.

Or dionaz gañera, zure gogokoa, gipuzkoar guztien gogokoa, dan beste gauza bat esan bear dizugu.

Instituto Nacional de Previsión izenaz jaio-erazitako Bazkun ori, España guztirako da, ta lantegiak Madrid´en dauzka.

Ez, ordea, estutu: emen, Gipuzkoa´n, zuk ez daukazu aiekin zer ikusirik, eta Bazkun onek bere zuztarra Madrid´en daukalako ez dezu atzera egin bear.

Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia´k, gipuzkoar guztien gogogokoa dan Aurrezkitegi onek artu du beretzat Gipuzkoa´rako, *Instituto*´ak España guztirako zeukan eskubidea. Beste erri guzietan *Institutoa*´k egingo duana, emen, *Gipuzkoa*´n, Aurrezkitegi honek egingo du.

Zuentzat, bada, gipuzkoarrak, *Instituto*´rik ez balitz bezelaxe da: zuentzat, *Aurrezkitegia* da nagusi, *Aurrezkitegia*´z izango dituzute zuen artu-emanak, eta emen eskeñitako guzia guk emango dizutegu, *Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia*´k.

Ez uste Madrid´ko eskiñien istillua dala; ez uste urrutiko inchaurren otsa dala: emen diogun guziaren esale, emen esandako guziaren egille, *Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia* da, ta *Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia*´k bere esanak nola egizatzen dituan esan bearrik ere ez dago, ez dakianik ez da Gipuzkoa´n-eta.

Lan berri au arrotu ta astintzeko, zartzaroa nola arindu ta gozatu dezakezuten erakusteko, buru guztietara ta biotz guztietara gai onen argia ta sua eramateko, bi ordezkari izendatu ditugu: Gregorio Mujika ta Fidel M. Urbina jaunak. Biok ibilliko dira erriz-erri Gipuzkoa guzian egi alaigarri oek zabaltzen; azi ona daramate, ta gipuzkoarren gogoetan azi ori indartsu erneko dala uste degu. ìla ontan ere, beste gauza askotan bezela, guztion gain gabiltzen!

ìAtozte laguntzera!

Azitik ale mardula etorri dedin, azia ereitea ez da aski. Lur ona bear da, ta eguzki ta euriaren laguntasuna ere bai.

Orain asi degun lan ontan, azia ereingo degu ondo, alegiñean beintzat: euri ta eguzkiaren laguntasuna, ordea, ez dago gure esku-etan, bestien eskuetan dago, ta iristeko eskatu egin bear degu.

Eguzki ta euri oiek, gipuzkoarren laguntasuna dira, gipuzkoarren nai izatea, gure alde itzegin eta lan egin dezatekenak egin nai izatea: langille, nagusi, irakasle, apaiz, eguneroko ta agin-tariak gure lan onen alde zartzea. Guztion bear gera, ta guztiok lagundu bear digute, guztiontzat on-ona dan lan batentzat ezkatzen degu laguntasun ori-ta.

Langilleak

Batezere, langillien laguntza bear degu. Egi-egia esateko, langilleai ez genieke laguntasunik eskatu bear. Gure lanak daukan alderdi onena, langillientzat da, berak zartzaroan bizi izateko bearko dutena bildu naiean gabiltz-ta. Guk darabilgun egiteko ontan, langillientzat da saririk aundiena, zatirik ederrena: eskatzen diogun laguntasun au ¿ez ote digute, bada, emango? Ogi oso bat artzekotan ogi apur bat ez eman nai izatea bezelaxe

izango litzateke ori: ¿bai ote dago orlakorik Gipuzkoa'ko langillien artean?

Eskubidezkoa dala esanaz, nagusiai zartzarorako laguntasun eske aspaldi zabiltzate langilleak. *Eskatzen dezutena* zuen indarrez *irabazteko*, orainche daukazute aukera. Gizon dan gizonak ez du ezer eskatu bear bere lanez irabazi dezaken bitartean. Gure eskintza ontzat artuaz errez irabazi dezazuteke eskatzen dezuten ori: orain ikusiko degu, ba, eskatzen dezuten ori iristeko gogoia norañokoa dan.

Nagusiak

Nagusien laguntasuna ere bear degu. Lantegietan nagusiak dirua jartzen du, ta mendekoak lan egiten dute. Norbaitek dirua jarriko ezpalu, lanik ez litzake egingo, ta langillerik ezpalitz dirua ez litzake ugarituko. Dirua ta lana, dirudunak eta langilleak, alkarren bear dira-ba. Diruak lana eskatzen du; lanak dirua.

¿Ta lanik ezin egin danean? Bere bizi guzian lanean aritu ta gero, zartutakoan, lanik ezin egin dezakenean ¿zer egingo du langilleak, langille izanak? Aurrez egindako lanaz bizi: al zuanean apur bat gerorako aurreratuz, ta lanean ari zan bitartean nagusiaren eskutik gerorako zerbait artuaz bildutakoaren bitartez. Ori da bidea: burua jaso nai duanari bere nagusiak lagundu dakiola.

Bere echean zartu dan gizona nagusiak ezin echetik atera dezake goseak il dezan. Bear duan guzia nagusiak ematea ere, ez da bidezkoa. Biok alkar artuta, diruak eta lanak alkarri lagunduaz, bete bear dute egiteko ori.

Erakusleak

Erakuslien laguntasuna. Ikasteche-irakasleak (eskola-maisuk) asko egin dezateke lan ontan. Datozen urtietan gizon eta emakume izango diran neska-mutillak, ikastechietan dabiltz, eta gerogokoak ikastechietan ibilliko dira. Ikastechean ikasten danak, berriz, asko esan nai du gero umeak bide ona ala charra artu dezaten.

Ori ala bada -ta ala da- umien erakusleak zenbat eta zenbat egin dezateken gure alde, esan bearrik ere ez dago. Erakusle guztiak naiko baluteke, urte batzuen buruan gipuzkoar guziak jakingo luteke gure asmoa, ta gure lankide bikañak izango lirake. Orregatik gatoz, bada, irakaslien laguntasunaren eske.

Ukatuko digutenik ez degu uste. Ia urte batzuen epean, ikasteche bakoitzak bere Ume-bazkuna ipiñita daukan: egin ala guztian lagunduko genuke guk ortarako.

Apaizak

Apaizen laguntasunaren bear gera. Apaizak Gipuzkoa ´n deza-tekena, esan bearrik ere ez dago, guztiok dakigu-ta. Jaungoikotsuak eta elizkoiak gera gipuzkoarrak, eta apaizai begirune aundia dietegu: apaizak, iñork baño geigo egingo du lan ontan, nai badu.

¿Apaiza lan oetan sartzea on al litzake? Beartsuari laguntzea, zarrai laguntzea, lanik ezin duanari laguntzea, zer janik ez duanaren echetik gosea urrutiratzea... Jaungoikoa ´k berak agindutako gauzak dira.

2.2. Langillientzat Zartzaro-Legea liburuxka (1921)¹¹

NAGUSI TA LANGILLEAI

Bizi guzian lanean ibili diranai zartzaroan nola lagundu bear zaieten erabakitzen duan lege berri bat argitaratu zan *Gaceta*'n, aurtengo Ilbeltza'ren 23'an.

Lege orren esana, nagusi guziak bete bear dute; lege orrek zer agintzen duan jakitea, bearrezkoa da, bada, nagusientzat.

¹¹ Azala ez da ematen, artikuluko honen hasieran aipatu da eta; gainera, irudi batean ikus daiteke. Transkripzioa egiteko orduan testua dagoen-dagoenean jaso da salbuespen batekin: jatorrizko testuan datozen “y” eta “l” tilde edo marradunak aldatu dira; erroren kasuan, batzuetan erre bikotza jarri da (*berri*), beste batzuetan r bakarria nahikoa izan da (adib. *beari*); eleren kasuan, l bikoitza idatzi dugu (adib. *langillientzat*), *Zure zartzaroa alaitu zazu* liburuxkan egiten den moduan.

Langillientzat ere bai. Lege berri onek, eskubide berriak ematen dizkie langilleai. Emendik aurrera, langille bakoitzari, bere irabaziaz gañera, zartzarorako ainbesteko bat eman bearco dio nagusiak, eta Gobernoa'k ere bai. Ori nola egingo dan, ortarako zer egin bear dan jakitea, bearrezkoa da langillientzat.

Bearrezkoa dalako, ta Gipuzkoa'ko nagusi ta langilleak, lege onek diona egiteko, Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'rekin (Caja de Ahorros) alkar-artuta ibili bear dutelako, Aurrezkitegi onek bere mende artu du lege ori zer dan, nolako dan, eta lege orrek zer agintzen duan adierazteko ta zabaltzeko lana.

Ortara dator idaztitxo au. Emen esango degu lege orrek zer dion, eta diona nola egin bear dan.

Irakurri itzazu, bada, poliki ta astiro orri oek, eta irakurritakoa gogoan artu zazu.

Ta au irakurriaz ikasiko dezuna egiteko, atoz len-bai-len. Gipuzkoa'ko nagusi guziak gure etxean ikusi nai genituzke berealaxe. Galde dezala geigo jakin nai duanak, galde dezala bildur gabe: gogoz ta pozik erantzungo diogu ta esango diogu dakigun guzia. Baña jakin nai duan guzia jakin eta gero, asi dedila legeak esaten duana bere mendeko langillientzat egiten. Datorren Uztaila arte utzi liteke legea bete gabe, baña Gipuzkoa'ko nagusiak ez dezatela orrelakorik egin. Gero indarrez egin bearco dutena egin bezate orain bere gogoz.

Orain arte Gipuzkoa'n beste erriak baño geigo izan gera onelako gaietan. ¿Oraingoan atzera geldituko ote gera? Ez genuke nai ta ez degu uste. Beti bezela bestien aurretik jartzen badira nagusi gipuzkoarrak, bene-benetan poztuko gera. Ori nai genuke ta ala izango al da.

Aurrezkitegiko Batzarraren orde: Julian Elorza. Lendakaria.
Batar-ordearen izenean: Zesar Balmaseda. Lendakaria.
Antonio Paguaga. Batzarkidea.
Emilio Diaz Espada. Batzarkidea.
Jose Seguroa. Zuzendaria.

LANGĪIENTZAT
ZARTZARO-LEGEA

Gipuzkoa'ko Auzkitekigia'k argitaratutako idaztia

Utsean ematen da

1921. — EPAĪĪA

DONOSTIA'N
MARTIN, MENA Y COMPAÑIA'REN ETXEAN

Bigarren testuaren kanpoko azala.

LANGILLIENTZAT ZARTZARO-LEGEA

I.— Legea.—Bigarren maila.—Legeak zer agintzen duan.—¿Bearrezkoa al zan lege au?—Langile nor dan. ¿Zenbat emango zaio langileari zartuko danean?

II.—Gutxi ta berandu.—Legeak agintzen duana ematea ¿gutxi ematea al da?—Legeak agintzen duanean ematea ¿berandu ematea al da?

III.—Legea nola bete.—Legea betetzeko zenbat diru bear dan.—*Instituto Nacional de Previsión* eta Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia.—Nagusiai eskatzen zaietena.

I Legea

Bigarren malla

Orain bi urte, langile zarren alde zer edo zer egin naiaz, Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'ren izenean banatu genituen dei batzuetan, itz oek jarri genituen:

«Gizona zartzen danean ¿nora bidaldu? Lanerako gauza ez bada ¿nun sartu? ¿Ixil-ixilik, otzak eta goseak il dezatela utzi? ¿Aterik-ate eskean ibiltzeko esan? ¿Urte ta urtietan bizi izan dan toki goxo ta maitetik atera ta beartsu-etxean sartu?

»Ez orrelakorik. Bere bizi guzian lanean aritu dan gizonari etzaio zartzaroan orrelako sari lotsagarririk eman bear».

Eta aurreraxego:

«Gizonen biotzetatik datozen garraxi indartsuak, zarrai ta lanik ezin egin dezatekenai egoki lagundu bear diegula esaten digute. Laguntza orren bearra mundu guzian zabaldu da, ta erri guziak dabiltz laguntza bear bezela emateko bide aukerako ta onenaren bila.»

España'n ere bide orren bila asi zirala, esan genuen gero. Ta bide ori zein zan ere esan genuen: Gobiernoak, nagusiak eta

langileak ilabetero-ilabetero zerbait emanaz, langileak zartzaroan bearko zuana biltzea.

Bide ortan poliki-poliki ibili bear zan ordea, ez guztia batean egiñaz. Orduan, ez langileak eta ez nagusiak, etzeuden ezer emateko, ta emango etzutena eskatzea alperrik eskatzea izango zan. Ez zitzaieten, bada, eskatu.

Nagusia ez zegon ezer ematera beartua; langilea ere ez. Nai bazuten, eman zezateken ordea. Ta naiz batuk, naiz besteak, naiz biak, zerbait ematen bazuten langile baten zartzarorako, Gobierno beartua zegoan langile orren zartzarorako zerbait ematera, aurrez aginduta zeukana ematera.

Iruretatik (langile, nagusi ta Gobierno) Gobierno bakarririk zegon, bada, langilien zartzaroaren alde zerbait egiteko beartua.

Bear zana irixteko, gutxitxo zan ori, ordea. Nai dana irixteko, iruren laguntasuna bear da. Asitzeko, ondo zegoan Gobierno bakarririk beartzea, baña gero nagusia ta geroago langilea bera beartzeko asmoak artuta zeuden. Irugarren mailara ondo igotzeko, lenengo lendabizikora igo bear da, ta bigarrenera gero. Gobierno beartzea lendabiziko maila zan; nagusia beartzea bigarrena, ta langilea beartzea irugarrena.

Legeak zer agintzen duan

Langilientzat zartzaro-legea izena jarri dioten lege berri bat egin eta zabaldu du España'ko Gobierno'k: Ilbeltza'ren 23'an agertu zan *Gaceta*'n.

¿Zer agintzen du lege orrek? Beren langilien zartzarorako zerbait ematea agintzen diete España'ko nagusi guziei.

Orain arte, nagusiak ez zeukan bere langilien zartzaroaz zer ikusirik Lanerako gauza zan bitartean asteroko irabazia txintxo ematen bazion, ez zeukan beste egitekorik. Zartutakoan, ezer eman gabe etxetik bidaltzen bazuan eta langilea goseak iltzen bazuan ere,

etzion nagusiari inork ezer esango. Zarra zan, lan egiteko ez zan gauza, ta etxetik bidaldu zitekean langilea.

Orain ez. Langilea zartutakoan bidaldu dezake etxetik, baña ordurako, apurka-apurka, ilero ainbeste, eman bear izango du langile ori zer janik gabe gelditu ez dedin. Emendik aurrera, nagusiak, langileari, bere lanaren irabaziaz gañera, ainbesteko bat eman bearke dio ilero-ilero, zartzarora iritxitakoan bizi-bidea izan dezan. Ortara beartzen du orain azaldu dan lege berri onek, *Langilientzat zartzaro-legea* izendatu duten lege onek.

¿Bearrezkoa al zan?

Lege au ¿bearrezkoa al zan? Orain urte batzuek dirala egin izan baziguten galdera au, lege ori ondo zegola baña Gipuzkoa'n bear-bearrezkoa ez zala, erantzungo genuen.

Oraindik urte gutxi dala ere, nagusiak eta langileak etxe batekoak bezela bizi ziran Gipuzkoa'n. Alkarren artean ez zan aserrik izaten. Adiskidetasun ederrean bizi ziran. Langileak ez zion iguirik nagusiari; nagusiak maite zuan langilea.

Orrela bizi ziranentzat, lege au alperrikakoa edo erdi-alperrikakoa izango zan. ¿Gipuzkoa'ko nagusi batek, berea izandako langile bati atea itxiko al zizkion bada, zartu zala ta beste gabe? ¡Bai zera! Ez ditugu atona gutxi ikusi, atezai, edo lan arin eta ezerezak egiten, eta gazte ziranean bezelaxe irabazten... Aiek kalera bidaltzeko bezin nagusi biotz-gogor gutxi zan Gipuzkoa'n.

Gauza guziak aldatzen dira, ordea, ta Gipuzkoa'n ere nagusi ta langile guziak ez dira lengo adiskidetasunean bizi. Kanpoko langile asko etorri zaizkigu, ta kanpoko nagusi batzuek ere bai. Ori dala-ta, ta mundu guziko langillien iritzi ta asmo berriak gure errietara ere iritxi diralako, nagusi-langilien arteko adiskidetasun ura ausitzen asi da, ta elkarren arteko aserreak burua sarritxo azaltzen dute.

Aserrea asi ezkerro, bakoitzak gutxi egingo du bestearen alde. Langileak al duan geiena eskatuko du; nagusiak, al duan

gutxiena eman. Zikoizkerizko bide ortan jarri ezker, alkarren-ganako adiskidetasuna kendu ezker, Gipuzkoa'ko nagusai ere langilien alde egiten zutena egiteko gogoia kenduko zaiete, ta zarrai ere oraindañoko begirunea gero ez izatea gertatu liteke.

Lege onen bitartez, ordea, nai ta nai ez nagusiak bere langilien zartzaroaren ardura izan bear du. Ondo dago, bada, lege au.

Langile nor dan

Lege berri au langilientzat dala esan degu. Baña ¿zer da langile izatea lege onentzat? Geienez, indar-lanetan, beso-lanetan dabilenari bakarrik deitzen diogu langile. Buru-lanetan eta antzekoetan dabilenari, ez diogu langile esaten.

Lege onentzat ordea, lan egiten duan guzia da langile: nekazaritzan, lantegietan edo bere etxean lan egiten duan gizon eta emakume guzia da langile; beso-lanetan edo buru-lanetan nun nai eta normairentzat jardutzen dan gizon eta emakume guzia da langile. Beste baten mende ari bada, lan egiteagatik norbaitek ordaintzen badio, langile da.

Langile onentzat, besteren mende lan egiten duten langilientzat da lege au. Baña ez guzi-guzientzat: amasei urte bete ta irurogei ta bost bete ez dituztenentzat, eta lau mila pesetatik gora urtero irabazten ez dituztenentzat.

Lege-pean egoteko, lege onek eskeintzen duan zartzaro-sariaren eskubidea izateko, ara bada zer bear dan:

- 1.º Beste norbaitentzat lan egin.
- 2'g. 16 urte beteak eta 65 bete gabe izan.
- 3'g. Urtero, 4.000 pesetatik gora ez irabazi.

¿Zenbat emango zaiete?

Legearen barruan dauden langile oiei ¿zer emango zaiete zartuko diranean? Legeak eskeintzen duan zartzarosari ori ¿zen-

batekoa izango da?. ¿Ta noiz, langileak zenbat urte izango dituanean, emango zaio zartzaro-saria?

Amasei urtetik 65'erañoko langile guziak sartzen dira legepean. Langile oiek guziak bi saletan banatu bear dira: lenengoan, 16 urtetik 45'erañokoak sartzen dira, ta bigarreanean, 45'etik 65'erañokoak.

Orain 45 urtetik bera dauzkatena, 65 urtera irixtean egunero peseta bat artu lezateke biziko diran bitarte guzian.

Orain 45 urte edo geigo dituztenak ere, 65 urtera irixtean dirua artuko dute. Nagusiak eta Gobernoa'k beretzat urtero emango duten diruz, egunero ainbesteko bat emango zaiete bizi diran arte guzian; bestela berriz, 65 urte beteko dituztenean, bere diru guzia bat-batean emango zaiete. Artzeko ordua bakoitzari datorkionean erabakiko da ori.

Orain 45 urtetik bera dituzten guziak, eguneroko peseta bat izan dezateke, bada, 65 urtera irixtean. Orain 45 urtetik gora dituztenak, ezin esan liteke zenbait artuko duten, guziak ez dute berdin artuko-ta: guziak peseta bat baño gutxigo, ta zenbat eta zarrago, gutxigo.

Gauza bat gogoan artu bear da ordea. Ogei urte barru, orain bigarren sail ortan dauden langile guziak (45 urtetik 65'erañokoak) 65 urte beteak izango dituzte. Bigarren sail ori ezereztu egingo da. 45 urtetik gorakoak izango dira orduan ere, baño ez langile berriak: orain 45 urte baño gutxigo dituztenak sartuko dira. Oek, ordea, egunero peseta izango dute, orain 45 urte ez dituztelako. Ogei urte barru, España'ko langile guziak izan dezateke, bada, 65 urtetik asi ta il arteraño, peseta bateko egunerokoa.

Argi esateko. Lege onen bidez, oraingo langileak ona zer izan dezateken:

Oraindik 45 urte bete ez dituztenak, egunero peseta bat 65 urte izatera iritxiko diranean.

Orain 45 urte beteta ta 65 bete gabe dituztenak, egunero ainbesteko bat edo bat-batean diru mordoxka bat, 65 urte beteko dituztenean. Ainbesteko ori edo bat-batian emango zaieten ori zenbat izango dan ezin esan liteke, guziontzat ez da berdin izango-ta.

Gero, orain 44 urte dituztenak 65 urte beteko dituztenean asita, Gipuzkoa'ko langile guziak, edozein adiñetakoak, izan deza-teke egunero peseta bat 65 urtetara irixtean.

II

Gutxi ta berandu

Oraindaño idatzi (eskribitu) degun guzia irakurri duanak, legeari bi aitzaki aterako dizkio: egunero peseta bat gutxi dala, ta peseta ori artzen asitzeko, 65 urte berandu dala.

Berez, gizonak alde txarrenari begiratzen dio geienean, eta aitzaki ta akatz bila pozik ibiltzen da. Gutxitan gauza bat oso-osorik ondo iruditzen zaio, ta erdizka ondo iruditzen zaionean ere, alde on orri begiratuaz poztu bearrean, alde txarrari begiratuaz zirika ta mirika asitzen da.

Ala lege onezaz ere. Lenago ezer etzeukala ta orain zerbait baduala gogoratuaz, ez da poztuko langilea. Ematen zaiona gutxi dala ta berandu ematen zaiola esango du.

Esango duana egia dan ikusi zagun.

¿Gutxi?

65 urtetik aurrera, lanik egin bear gabe etxean patxaran gaudela egunero-egunero peseta bat artzea ¿gutxi al da? Peseta ori artzeko langileak ez du ezer eman: nagusiak eta Gobiernoa'k eman diote guzia oso-osorik, neke gabe. Al badu, lan egin deza-ke oraindik lengo lantegian, bere etxean edo nai duan tokian. Artuko duan peseta orrek ez dio ezertan ere galeraziko. Lanerako gauza bada, bere irabaziaz gañera izango du peseta ori; gauza ez bada, beste iñun irabaziko ez luken peseta ori, egunero etxera

eramango zaio. Gauzak orrela badira, ta ala dira, ¿peseta ori gutxi dala esan al liteke?

Gañera, orain asieran gaude, ta asieratik ezin guzia batean egin liteke. Beti ez dira gauzak gaur bezela izango ordea. Langileari eman bear zaion zartzaro-sari ori, diruz ordainduta erosi bear da: diru askorekin sari aundia erosi liteke; gutxirekin txikiagoa. Zartzaro-sari ori erosteko dirua, nagusiak eta Gobiernoak eman bear dute, ta lege onen aginduz emango dutenarekin, bakoitzarentzat egunero peseta bateko saria erosi liteke, geigo ez. Geroago, beste lege batez aginduta, nagusiak eta Gobiernoak geigo eman dezateke, ta orduan, peseta ori, bi, iru, lau edo geigo izan liteke.

Ez dago diru geigoren bearrik ere. Orain aña emanda ere, geroko langileak sari aundigoa izango dute. Langilea zenbat eta gaztego izan, bere zartzaro-saria diru gutxigorekin erosi liteke. Oraingo zarrak ilko diranean, bestien zartzaro-saria merkego erosiko da. Edo bestela, orain ainbat dirurekin, sari aundigoak erosiko dira. Zartzaro-saria geroz ta aundigoa izango da bada.

Gaur bertan ere, peseta bat baño aundigoa izan liteke eguneroko ori. Eguneroko orrek nai ta nai ez peseta batekoa izan bear duala, ez du esaten legeak. *Gutxienaz* peseta batekoa izango dala dio. Goian ez du mugarik jarri. Nagusiren batek geigo eman nai baldin badu, ez dio iñork galeraziko.

Langileak berak ere jarri dezake bere saria geitzeko dirua. Orain ilero, urtero, edo alduanean, zerbait ematen badu, gero, zartutakoan, peseta baten ordezt bi, lau edo sei izan dezazkike. Atea irikita dauka.

Emendik urte batzuek barru, nai ta nai ez jarri bearko du langileak ere zerbait. Orain legearen bigarren mailan gaudela esan degu asieran, eta gero irugarrenera igoko gerala. Ori da irugarrena: langilea bera ere beartzea. Orduan, Gobierno, nagusi ta langilearen artean, irurak zerbait emanaz, asko geituko dute zartzaro-sari au.

¿Peseta bat gutxi dala? Beste errietan ere ez dute, bada, askoz geigo ematen. Begira, zartzaro-sariketa au jarrita daukaten beste errietan, nolako sariak ematen dituzten:

Noruega 75	peseta urtero
Rumania 150	" "
Islandia 268	" "
Alemania 275	" "
Suiza (Ginebra) 300	" "
Inglaterra 327	" "
Franzia 560	" "

Beljika'n, Itali'n, Austri'n, Suezin eta Olanda'n, 365 peseta baño geigo ematen dituzte, baño oiek artu al izateko zailtasun asko izaten dira, ta gutxitan iristen dira osorik langilien eskuetara. Beste errietakoak —ikus dezute— peseta bat baño gutxigo, oraingo lege onek España'ko langiliei agintzen dien baño gutxigo artzen dute egunero.

¿Berandu?

Irurogei urte berandu dala, adin ortara ez dirala iritxiko, esaten dute langile guziak, lege au ezagutzen dutenean.

¿Ala uste dutelako esaten al dute ori? ¡Bai zera! 65 urtera ez dala iritxiko, iñork ez du uste. Lañezaz, axanpaz, jolasean edo orrela esaten da ori. Adin ortara iritxiko gerala, guziok uste degu.

¿Zergatik ez sinistu, bada? Munduan jaiotzen diran guzi-etatik, erdiak, gutxi gora-bera, irixten dira 65 urte betetzera: ori argi ikusita dago. ¿Zer dala-ta usteko degu, bada, gu ez gerala iritxiko? Ezetz bezelaxe baietz uste genezake «Ez naiz iritxiko»—ez degu esan bear. «Iritxiko naiz noski»—esan bear degu, baietz ala ezetz berdin-berdin gertatu liteke-ta.

65 urte oiek, ez dira nolainai ta ezeri begiratu gabe jarri. Langile geienak, adin ori arte lan egin ta bear dutena irabazi deza-teke: orduan asten dira, benetan, auleria ta zartzaroa. Adin ori aurreratzea, alperkeriaren alde lan egitea izango litzake askotan. Ori

dala-ta, munduko erri geienetan adin ori edo berandugoko bat artu dute zartzaro-sari au emateko. Ona emen adin oiek:

Austria	58	urte
Dinamarka	60	"
Islandia	60	"
Franzia	65	"
Rumania	65	"
Beljika	65	"
Italia	65	"
Portugal	65	"
Suezia	67	"
Alemania	70	"
Inglaterra	70	"

España'n jarri dana, ez da, bada, atzeratuenetakoa, aurreratuenetakoa baizik.

Ala ere, geigo aurreratu nai duan nagusi edo langileari, aurreratze ori ez zaio galeraziko. Egunero peseta bat *gutxienaz* eman bear zaio langileari, legeak dionez; legeak dionez, emango zaiona *beranduenaz* emango zaio 65 urte dituenean asita. Ortarako bear dan baño diru geixego eman nai badu nagusiak edo langileak berak, 65 urte oiek 60'ra jetxi litezke ta 55'era ekarri ere bai. Diru geigoz zartzaro-sari aundigoa erosi liteken eraz, 65 urteko adin ori jetxitzea ere erosi liteke, ta askok erosi dute. Atea irikita dago emen ere: aginduta dagon baño geixego eman dezatela nagusiak ontarako, edo langileak ere bere aldetik zerbait jarri dezala, ta 65 urte oietatik 60'ra edo 55'era jetxi gindezke.

Legeak ematen diguna gutxi dala ta berandu ematen digula ta legea txarra dala, ez degu, bada, esan bear. Ematen digutena zerbait badala, ondo dagola, baño geigo izateko alegiñak egingo ditugula, esan bear da.

Esan bakarrik ez; egin ere bai.

III Legea nola bete

Zenbat diru bear dan

Zartzaro-sari au, beste gauza guziak bezela, diruz erosi bear da: esan degu len ere. 16 urtetik gorako langile bakoitzari 65 urte izango dituanerako zartzaro-saria erosi nai badiogu, ilero edo urtero ainbesteko bat eman bear degu bakoitzarengatik 65 urte oiek iritxi bitartean.

16, 20, 30, 50 urteko langileak dauzkagu, esate baterako, ta guziai, 65 urte izatean, peseta bateko zartzaro-saria eman nai diegu egunero. Ortarako, aurrez dirua bildu bear da, ta aurrez bildutako diru orrezaz ordainduko zaiete gero zartzaro-sari ori. Nagusiak eta Gobernoa'k ematen dute, ilero edo urtero, ortarako bear dan dirua.

¿Zenbat diru? Ez da guzientzat berdin. Langilea zenbat eta gaztego izan, orduan eta gutxigo eman bear da ilero edo urtero. Orain 16 urte dauzkan langile bategatik, 17 peseta eman bear dira urtero, langile onek 65 urte izango dituanean egunero peseta bat artu bear badu. Langileak orain 20 urte baditu, urtero 20 peseta eman bear dira; 40 urte baditu, 63 peseta; 136 peseta, 50 urte baditu... ta orrela, geroz ta geigo.

Artu-eman oek erreztutzeagatik, ordea, gaztiengatik gutxigo ta zarrengatik geigo eman bearrean, guzia erdira jota, batez-beste artu dira, ta guziengatik (zarra izan, gaztea izan) berdin ordaintzea erabaki da. Langile bakoitzarengatik urtero 48 peseta eman ezkeru, guziak, oraingo gazteak eta zarrak, izango dute zartzaro-sari ori artzeko esku-bidea. Orra, bada, zer bildu bear dan: urtero, langile bakoitzarengatik, 48 peseta; ilero, 4 peseta; egunero amairu zentimo.

48 peseta oiek, nagusi la Gobernoa'ren artean emango dituzte: 36 peseta nagusiak; Gobernoa'k 12. Egunero, berriz, 10 zentimo nagusiak; 5 Gobernoa'k.

Emendik aurrera, bada, Gipuzkoa'ko nagusi guziak (España guzikoak ere bai), langileari, bere eguneroko irabaziaz gañera, beste

10 zentimo eman bear dizkio egunero. Baña ez dizkio eskura eman-go bere irabazia bezela; Gobiernoak emandako 3 zentimo oiekin apurka-apurka langilearen zartzaro-saria osatu dezaten, libreta batean jarriko dizkio.

Zartzaroan egunero peseta bat izateko eman bear diran zentimo oek gauza gutxi dirudite. Langile asko dira, ordea, ta guziengatik eman bear dana, asko da. Gutxi gora-bera sei miloi (6.000.000) langile izango dira España'n. Bakoitzarengatik 36 peseta eman bear baldin badituzte nagusiak, guzientzat $6.000.000 \times 36 = 216.000.000$ peseta (berreun eta amasei miloi peseta) eman beariko dituzte urtero, ta Gobiernoak berriz $6.000.000 \times 12 = 72.000.000$ (irurogei ta amabi miloi). Bien artean 288 miloi peseta.

Dirutza izugarria bear da, bada, 65 urtetik asita langileai egunero peseta bat emateko. Bi peseta emateko, bi aldiz geigo beariko litzake, ta lau aldiz geigo egunero lau peseta emateko. Ta 65 urtetan asi bearrean, 60 urtetan asi nai izan ezkerro, bi aldiz geigo beariko litzake gutxi gora-bera.

Peseta bat gutxi dala ia 65 urte berandu dala esaten dutenak, ikusi dezatela, bada, peseta ori emateko, aurrez zenbat diru bildu bear dan. Geigo ematea ta lenago ematea, gaur ez litzake gauza errexia izango.

Gero bai, gero askoz errexago izango da. Oraingo zarrak ilko diranean, langile bakoitzarengatik askoz guixigo eman beariko da zartzaro-sari berdiña izan dezaten, eta orain ematen dan diru onekin berarekin zartzaro-sari aundigoak eman al izango dira. Orrezaz gañera, langileak bere aldetik zerbait laguntzen badu, zartzaro-sari ori askoz andigoa ta lenago artzekoa izan ditekete.

Aurrezkitegian

Langilien zartzaroari dagozkion gai oek guziak erabaki ta zuzentzeko, *Instituto Nacional de Prevision* deritzaion Bazkun edo Elkarte bat jarri zan España'n, 1908'g. urtean.

Instituto Nacional de Prevision izenaz jarri zan Bazkun ori, España guzirako da, ta lantegiak Madrid'en dauzka.

Bana Gipuzkoa'n egin bear lukean lana, berak Gipuz-koa'n zeuzkan eskubide guziak, Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'ri (Caja de Ahorros Provincial) utzi dizkio. Beste errietan *Institutoa*'k egingo duana, emen Aurrezkitegia'k egingo du. Alkar artuta, adiskidetasun osoan, ori bai, bana guri dagokigun eraz ta gure asmoak nai bezela beteaz, lokarri esturik gabe.

Gipuzkoa'ko nagusi ta langileak, Aurrezkitegi ontara etorri ditezke, bada, zartzaro-sari oni dagozkion gai guzietarako; ez dute beste iñora jo bearrik.

Gipuzkoa'n bizi dan langile bakoitzak, Aurrezkitegi ontan zartzarorako libreta bat izan biar du, ta libreta ortan jarriko zaio nagusiak eta Gobiernoak beretzat emango duten guzia. Langile orrek 65 urte izango dituanean, libreta ortan daukan diruz erosi liteken zartzaro-sari guzia erosiko zaio. Gipuzkoa'ko Aurrezkitegia'k emango dio txintxo-txintxo eguneroko ori, biziko dan arte guzian.

Nagusiai

Lege berri onek agintzen duan guzia ezin esan liteke emen zabal eta osorik, toki asko beariko genuke ortarakota. Ez dio ajola: bearrena esan degu, ta geigo jakin nai duana datorrela Aurrezkitegia'k Donostia'n eta beste erri as-kotan jarrita dauzkan etxietako batera, ta pozik esango diogu argi ta garbi jakin naiko duan guzia.

Zenbat eta lenago galdetuko duten, obe. Lege au agertu zanetik (Ilbelta'ren 23'an) sei ilabetera, (Uztaila'ren 23'an) berak esaten duana nai ta nai ez egin beariko dute, Gipuzkoa'ko nagusi guziak. Gero indarrez egin bear dutena orain onez egitea on izango litzake guzientzat. Gutxika gutxika orain baletoz, Uztaila'rako lan asko egingo litzake Aurrezkitegia'n, eta gero arrapaladan eta itoka, lan guzia batean egiten ibili bearrik ez genuke izango.

Nagusi asko etorri dira, ta egin bear zuten guzia egin dute. Geigo ta geigo etortzea nai genuke ordea. Ez, bada, nai ta nai ez,

indarrez egin bear izan arte egon zai: indarrari aurre artu zaiozute, ta atozte len-bai-len.

Nagusiak: zuen langilien zartzaroa alaitzeko bearke dan dirua ematen asitzeko, ez zai egon. Orain ematea, naita ematea da; gero ematea, indarrez ta nai gabe ematea.

Ta nai gabe egiten diran gauzetatik ondasun gutxi etortzen da. Naita, gogo onez egindako gauzak izaten dira onenak.

2.3. Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren agiria (1921)¹²

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPÚZCOA

HOMENAJE A LA VEJEZ

Con motivo de haberse celebrado recientemente el vigesimoquinto aniversario de la fundación de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, el Instituto Nacional de Previsión quiso asociarse de una manera práctica a la conmemoración de ese acontecimiento.

Al efecto hizo un donativo a la Caja de Ahorros Provincial, para que ésta, además de las pensiones de vejez sorteadas ya por ella con aquel motivo, pueda conceder otras varias pensiones a personas muy ancianas de Guipúzcoa.

De este modo, el Instituto Nacional de Previsión, a la vez que se identifica con la Caja Provincial en el recuerdo de la fausta fecha, rinde también un homenaje al respeto y consideración que merece la ancianidad, con la cual enaltece la obra de la previsión popular que le está encomendada.

Para dar cumplimiento a tan plausible iniciativa, la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa abre un concurso con sujeción a las siguientes condiciones:

¹² Orri solte honen transkripzioa egiteko orduan, aurreko testuan bezalaxe jokatu dugu (euskarazko zatian); ikusi 11. oin-oharra.

1.ª Las pensiones que se concedan serán, como máximo, de dos pesetas diarias, pagaderas hasta el fallecimiento de cada pensionista.

2.ª Los solicitantes deberán ser, precisamente, guipuzcoanos, residentes actualmente en Guipúzcoa, y de una edad superior a 90 años.

3.ª Entre los de edad más avanzada serán designados los de posición más modesta y los que, dentro de su pobreza, más se hayan distinguido por sus virtudes sociales, por sus sacrificios para criar a la familia o por otras razones que constituyan mérito especial.

4.ª La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, efectuará por sí misma las informaciones que estime necesarias para comprobar las circunstancias y los méritos alegados, y será soberana para designar los ancianos acreedores al disfrute de las pensiones.

5.ª Las solicitudes deberán dirigirlas los concursantes, por sí o por segundas personas, al señor Director de la Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa hasta el día 10 de Septiembre próximo. Acompañarán una relación de hechos y circunstancias que aleguen, autorizada por el Alcalde de la localidad respectiva, y la fe de bautismo que justifique la edad del petionario.

San Sebastián, 3 de Agosto de 1921
José Segurola
El Director

GIPUZKOA ´KO AURREZKITEGIA

ZARREN ALDE

Gipuzkoa ´ko Aurrezkitegia iriki zanetik XXV urte bete ziralako, oraintxe illabete dala diruzko sari ederrak banatu zituan Aurrezkitegi onek. Saritutako batzuei, oso-osorik berealaxe eman zitzaizkieten beren sariak; beste batzuei, berriz, biziko diran arte guzian egunero peseta bat emango zaiete.

GIPUZKOA'KO AUFÉZKITEGIA

ZAREN ALDE

Gipuzkoa'ko Aufezkitegia iriki zanetik XXV urte bete ziralako, oraintxe ilabete dala diruzko sari edefak banatu zituan Aufezkitegi onek. Saritutako batzuei, oso-osorik berealaxe eman zitzaizkieten beren sariak; beste batzuei, befiz, biziko diran afte guzian egunero peseta bat emango zaiete.

Orain, ofelako beste sarjketā bat egin beafean afkitzen gera. **Instituto Nacional de Previsión**'ek, Gipuzkoa'ko Aufezkitegia bere XXV'g. uftera iritxi dalako duan poza ageftu naiaz, Gipuzkoa'ko zafenen artean bere izenean beste sari batzuek banatzea nai lukela esan digu, ta, esatean, bere asmo ori betetzeko beaf dan dirua ere bidaldu digu.

Iritzi ori aufera eramateko, dei bat egiten diegu, bada, Gipuzkoa'ko gizon eta emakume zafai.

Ona sariketa au nolakoa izango dan:

1.—Izendatuko dan bakoitzari, geienaz bi peseta emango zaizkio egunero, bizi dan afte guzian.

2.—Sari oek irixteko Gipuzkoa'n jaioa izan beaf da, Gipuzkoa'n bizi beaf da, ta **90 urte beteak** izan beaf dira.

3.—Zafenen artean beafstuenak aukeratuko dira, ta beafstuenen artean, bere familia azitzeko neke geien aftu dituztenak eta giza-aftean zuzen eta gafbienak izan diranak.

4.—Sari oek eskatuko dituztenen artean, Gipuzkoa'ko Aufezkitegia'k berak bakafik aukeratuko ditu ondoen derizkionak, eta erabaki ofezaz gora jotzerik ez du ifiofk izango.

5.—Nofberak eskatu ditzazke sari oek, eta beste baten bitaftez ere bai. Dana dala, datofen ilaren 10'g. egunerako eskatu beaf dira. Gipuzkoa'ko Aufezkitegi'ko zuzendari jaunari egin beaf zaio eskaera, ta, eskaerarekin batera, eskatzen duana noiz jaio zan esango duan eliz-agiria ere bidaldu beaf da.

Arau oen bafuan sari oek ezezago irabazi al izateko nofbaitek zefbait egin badu ere, eskaera egitean eta nofberak esaten duana alkateak bere izenaz ontzat ematen duala, adierazi bear du.

Donosti-1921'g. urteko Dagonila'ren 2'an.

José Segurola

ZUZENDARIA

Hirugarren testuaren euskarazko atala.

Orain, orrelako beste sariketa bat egin bearrean arkitzen gera. Instituto Nacional de Previsión´ek, Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia bere XXV´g. urtera iritxi dalako duan poza agertu naiaz, Gipuzkoa´ko zarrenen artean bere izenean beste sari batzuek banatzea nai lukela esan digu, ta esatean bere asmo ori betetzeko bear dan dirua ere bidaldu digu.

Iritzi ori aurrera eramateko, dei bat egiten diegu, bada, Gipuzkoa´ko gizon eta emakume zarrai.

Ona sariketa au nolakoa izango dan:

1.-Izendatuko dan bakoitzari, geienaz bi peseta emango zaizkio egunero, bizi dan arte guzian.

2.-Sari oek irixteko Gipuzkoa´n jaioa izan bear da, Gipuzkoa´n bizi bear da, ta 90 urte beteak izan bear dira.

3.-Zarrenen artean beartsuenak aukeratuko dira, ta beartsuenen artean, bere familia azitzeko neke geien artu dituztenak eta giza-artean zuzen eta garbienak izan diranak.

4.-Sari oek eskatuko dituztenen artean, Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia´k berak bakarrik aukeratuko ditu ondoen derizkionak, eta erabaki orrezaz gora jotzerik ez du iñork izango.

5.-Norberak eskatu ditzazke sari oek, eta beste baten bitartez ere bai. Dana dala, datorren illaren 10´g. egunerako eskatu bear dira. Gipuzkoa´ko Aurrezkitegi´ko zuzendari jaunari egin bear zaio eskaera, ta, eskaerarekin batera, eskatzen duana noiz jaio zan esango duan eliz-agiria ere bidaldu bear da.

Arau oen barruan sari oek errezago irabazi al izateko norbaitek zerbait egin badu ere, eskaera egitean eta norberak esaten duana alkateak bere izenaz ontzat ematen duala adierazi bear du.

Donosti-1921´g. urteko Dagonilla´ren 2´an.

José Segurola
Zuzendaria

2.4. Prentsa-artikuluaren adibide bat (*Argia*, 1926)¹³

LANGILIENTZAT ZARTZARO-LEGEA

Lenago ere itzegin oi izan deu lege onezaz.

Orain, ordea, berriz bizitu ta txospertu dute lege au, ta betetzen ez duten nagusiai kalte gogorrak etorriko omen zaizkiete. Ori dala-ta, Gipuzkoa ´ko Aurrezkitegia sendo lanean asi da berriz lege onen alde; guk ere alegiña egin dezagun langile euskaldunen zartzaro onaren alde, ta Euskalerriko lantegietako nagusiai kalterik etorri ez dakieten.

«Langilientzat zartzaro-legea» izena jarri diote lege oni. Aukerazko izena, beren langilien zartzarorako zerbait ematea agintzen diete España ´ko nagusi guziei-ta.

Orain arte, nagusiak ez zeukan bere langilien zartzaroaz zer ikusirik.

Orain bai. Langilea zartutakoan bidaldu dezake etxetik, baño ordurako, apurka-apurka, ilero ainbeste, eman bear izango du langile ori zer janik gabe gelditu ez dedin. Emendik aurrera, nagusiak, langileari, bere lanaren irabaziaz gañera, ainbesteko bat eman bear-ko dio ilero-ilero zartzarora iritxitakoan bizi-bidea izan dezan.

Ortara beartzen du lege onek, «Langilientzat zartzaro-legea» izendatu duten lege onek.

Langilientzat da lege au. Baña ¿zer da langile izatea lege onentzat? Geienez, indar-lanetan, beso-lanetan dabilenari bakarrik deitzen diogu langile. Buru-lanetan eta antzekoetan dabilenari, ez diogu langile esaten.

Lege onentzat ordea, lan egiten duan guzia da langile: nekazaritzan, lantegietan edo bere etxean lan egiten duan gizon eta

¹³ *Argia*, 1926-V-9, artikuluaaren hasieran esan dugun moduan.

emakume guzia da langile; beso-lanetan do buru-lanetan nun nai eta normairantzat jardutzen dan gizon eta emakume guzia da langile. Beste baten mende ari bada, lan egiteagatik norbaitek ordaintzen badio, langile da.

Langile oentzat, besteren mende lan egiten duten langilientzat da lege au. Baña ez guzi-guzientzat: amasei urte bete ta irurogei ta bost bete ez dituztenentzat, eta lau mila pesetatik gora urtero irabazten ez dituztenentzat.

Legearen barruan dauden langile oiei ¿zer emango zaiete zartuko diranean?

Iñor ez da gizon jaiotzen; aur jaio eta gero gizontzen dira guziak. Lege oni ere gertatzen zaio: aur jaio zan, gutxi eskeñiaz, baña ari da sendotzen. Lege-pean sartzerakoan 45 urte bete dituztenai, 65era irixtean eguneroko peseta bat emango zaiete bizi diran artean; 45 urte bete dituztenai, gutxixego. Gañera, ordea, beste alde on asko ditu lege onek: aur-egiten duten emakumai 50 peseta ematen zaiete; 1923´g. urtean 65 urte bete zituzten gizon eta emakumai, bakoitzari zegokion zartzaro sariaz gañera, 350 pesetana eman zitzaizkieten; 1924´g. urtean bete zituztenai laurena peseta, ta joan dan urtean bete zituztenai ere beste ainbeste emango zaiete gutxi gora bera. Lanerako gauza ez dala gelditzen danari ere laguntzen dio, ta beste «koxka» ta alderdi on asko dauzkate lege-barruan daudenak.

Langileak: begira zuena nagusiak lege-pean jarri zaituzten, eta jarri ez bazaituzte, eskatu jartzeko, bestela gero damutuko zerate-ta.

Nagusiak: bete lege au, bestela kalte gogorrak etorriko zaizkitzute-ta.

Ortarako zer egin bear dezuten jakiteko, galdetu Gipuzkoa´ko Aurrezkitegia´k errietan banatuta dauzkan edozein etxe-ordekoetan.

Jeme

Cesar Gallastegi